
landsche Hervormde Kerk, tot verschaffing van hulp en leiding aan gemeenten en personen in de Nederlandsche Hervormde Kerk, die om des geloofs wil in nood verkeren'. Gunning, die wars was van een dergelijke confessionele organisatie, zou pas vier jaar later terugkomen. Zijn stap maakte echter wel de tongen los. Tijdens de vergadering van 26 april 1865 kwam niet slechts verhouding tot de bredere kring van 'Hulp en leiding' aan de orde, maar werden ook discussies gevoerd over de grondslag en een mogelijke openstelling voor niet-hervormde leden, zoals afgescheidenen en lutheranen. Drie mannen van het eerste uur, die in 1847 al betrokken waren bij de poging om een orthodoxe predikantenvereniging op te richten en ook de Odeon-vergadering hadden bijgewoond, bepaalden uiteindelijk de koers. Praeses J.J. van Toorenenbergen stelde: 'het [evangelisch-confessionele beginsel] moet in stand blijven. Anders krijgen we Groningers, Conservatieven, enz.[,] daar alles gedислоqueerd is door den stormram der Moderne Theologie'. De confessie diende 'eerlijk en ondubbelzinnig' gebruikt te worden 'als punt van vereeniging'. Anderen konden slechts als 'gasten' aanwezig zijn. Barger voegde daar ter verduidelijking aan toe: 'Vroeger waren er de algemeene provint.[iale] predik.[anten] vereenigingen; de vergadering van X[=Chris]telijke vrienden, maar daar moest al wat *Herv. Kerk* was wegblijven. Nu is er een predikanten-vereeniging *zonder* dissenters'. Mede in verband met de eigen lijn die men ten opzichte van het door leken gedomineerde 'Hulp en leiding' wilde bewaren onderstreepte Heldring nog eens: 'Wij willen staan tegenover separatisme, individualisme en formalisme'. Daarmee was het karakter van de organisatie bepaald. Anders dan de Christelijke vrienden, waarin ook dissenters en separatisten als De Liefde en Brummelkamp hadden meegedraaid, wilde men op een moderne wijze de confessionele belangen van de Hervormde Kerk veiligstellen; ook rechtse conservatieven en Groningers werden daarom uitgesloten. Over de collega's verder ter linker zijde, de Modernen, behoefde niet eens gesproken te worden; deze vielen op voorhand al af.

De overwinning der orthodoxen

Dat nu in predikantenland de teerling geworpen was, blijkt onder meer uit het feit dat een maand later ook een aantal moderne collega's zich ging organiseren. In mei 1865 verenigden zij zich in een 'vergadering' die openstond voor voorgangers uit alle kerken. Een vergadering, geen vereniging; voor deze laatste vorm waren de moderne theologen te veel op hun individualiteit gesteld. Toch vormden ook zij in feite een vereniging. De eerste grotere vergadering van 50 genodigde stadspredikanten vond in september plaats, de eerste officiële volgde op 11 en 12 april 1866. Hoewel het initi-